

MUINSUSKAITSEAMET

Lp Martti Rõigas
Põlva vallavalitsus
info@polva.ee

Teie: 07.03.2019, nr 7-1/19-47-1
Meie: 07.04.2019, nr 1.1-7/787-1

Muinsuskaitseameti seisukoht Põlva valla üldplaneeringu koostamise ja keskkonnamõju strateegilise hindamise algatamise kohta

Põlva vallavalitsus esitas Muinsuskaitseametile Põlva valla üldplaneeringu lähteseisukohad ja keskkonnamõju strateegilise hindamise väljatöötamiskavatsuse ettepanekute saamiseks.

Kultuuripärandi käsitlemisel tuleks lähtuda 2018. aastal Rahandusministeeriumi koostatud juhise „Nõuandeid üldplaneeringu koostamiseks“ peatükist 4.7. „Kultuuripärandiga arvestamine,“ (https://planeerimine.ee/static/sites/2/uldplaneeringu_juhis_final.pdf).

Põlva valla üldplaneeringu koostamisel tuleb arvestada riikliku kaitse all olevate kultuurimälestiste ja nende kaitsevöönditega. Põlva vallas on riikliku kaitse all 393 kultuuri-, sh 330 kinnismälestist. Mälestiste nimekiri on kättesaadav Kultuurimälestiste riiklikus registris (register.muinas.ee), millel on olemas riskasutus Maa-ameti põhikaardiga – mälestiste ja nende kaitsevööndite¹ täpne paiknemine on näha Maa-ameti põhikaardi kultuuriväärtuste kaardikihil. Mälestisel ja mälestise kaitsevööndis kehtivad muinsuskaitseadusest (§-d 24, 25) tulenevad kitsendused. Mälestiste piiride kohta tekkivate küsimuste korral palume ühendust võtta Muinsuskaitseameti kartograafianõunikuga (Kalle.Lange@muinsuskaitseamet.ee).

Mälestised näitavad piirkonna ning kultuurimaastiku ajaloolist mitmekihilisust, mistõttu tuleb planeerimisel lähtuda mälestisi säästvast põhimõttest ning arvestada avalike huvidega. Mälestiste kasutuses hoidmine ja kasutuseta mälestistele uue funktsiooni leidmine peaks olema valla üldplaneeringus käsitletav teema. Korrastatud ja hoitud kultuuriväärtused loovad parema ja atraktiivsema elukeskkonna, mis aitab kaasa elukvaliteedi tõusule, loob töökohti, elavdab majandust ja kasvatab piirkonna konkurentsivõimet.

Kultuuripärand ei ole üksnes muinsuskaitseaduse alusel kultuurimälestiseks tunnistatud objektid ja alad, vaid kultuuriväärtuslik keskkond laiemalt.² Üldplaneeringus saab tähistada ka väärtuslikud maastikud, kasutades muuhulgas ära ka juba olemasolevaid Põlva valla alal

¹ Vastavalt muinsuskaitseaduse § 25 lg 3 on kinnismälestise kaitsevöönd 50 meetri laiune maa-ala mälestise väliskontuurist või piirist arvates, kui mälestiseks tunnistamise õigusaktis ei ole ette nähtud teisiti. Kaitsevööndi eesmärk on tagada mälestise säilimine ajalooliselt välja kujunenud maastikustruktuuris ja mälestist vääristavas keskkonnas, vältida mälestist ja ümbritsevat keskkonda kahjustavaid tegevusi.

² Vt Ülemaailmse kultuuri- ja looduspärandi kaitse konventsioon. Artikkel 1 (RT II 1995, 10, 53), Euroopa arhitektuuripärandi kaitse konventsioon. Artikkel 1 (RT II 1996, 36, 133) ja Arheoloogiapärandi kaitse Euroopa konventsioon. Artikkel 1 p 3 (RT II 1996, 36, 134).

asuvate väärtuslike maastike hoolduskavade andmeid (<https://maakonnaplaneering.ee/vaartuslike-maastike-hoolduskavad>). Samuti on üldplaneeringu ülesandeks vastavalt planeerimisseaduse § 75 lg 1 p 16 miljööväärtuslike alade ja väärtuslike üksikobjektide määramine ning nende kaitse- ja kasutustingimuste seadmine. Miljööväärtuslike alade ja väärtuslike üksikobjektide määramisel võiks võtta aluseks varasemad uuringud endise Põlva maakonna kohta („Miljööväärtused maapiirkonnas - Maapiirkonna miljööväärtuslike alade käsitlemise juhend Põlvamaa näitel“, 2011, <http://tinyurl.com/yxe3rq47>), samuti Muinsuskaitseameti poolt viimastel aastatel tellitud valdkondade inventeerimised ja analüüsid. Kõik need on saadaval Muinsuskaitseameti arhiivis Tallinnas (Pikk 2) ning enamik neist ka digitaalselt Muinsuskaitseameti kodulehel ja registrites:

Maaehituspärand (<https://register.muinas.ee/public.php?menuID=rehemaja&action=list>);

Matmispaikade register (<https://register.muinas.ee/public.php?menuID=burialplace>);

Muistised ja pärimuspaigad (<https://register.muinas.ee/public.php?menuID=placeinfo>);

Militaarpärand (<https://register.muinas.ee/public.php?menuID=militaryheritage>);

20. sajandi väärtuslik arhitektuur

(<https://register.muinas.ee/admin.php?menuID=architecture>).

Soovitav on läbi viia täiendavaid inventeerimisi, info kogumist kohaajaloolastelt jms.

Muinsuskaitseamet juhhib tähelepanu järgmistele analüüsimist vajavatele teemadele ja vajadusele hinnata planeeringu elluviimisega kaasnevaid mõjusid:

– **erinevate ajaperioodide kultuurpärandi kihistused ja nende väärtus.** Väärtust võiks omistada ajaloosündmustega või kohapeal tuntud muistenditega seotud paikadele, kultuuritegelaste elu ja tegevusega seotud paikadele, kohalikele inimeste eneseteadvustamise ja samastumise kohtadele. Näiteks on **Lõuna-Eestile omased pika ajaloo ja elava kultuuritraditsiooniga ristipuud ja -metsad**, mis on kujunenud paljude inimpõlvade rituaalse maastikukasutuse tulemusena. Ristipuude ja -metsade asukoha kohta saab infot Maa-ameti geoportaalist <https://geoportaal.maaamet.ee/est/Teenused/Kaardirakendused/Ristipuude-kaardirakendus-p540.html>, kusjuures Põlvamaa kümnekonna paremini ja terviklikumalt säilinud ristimetsa osas on Muinsuskaitseamet algatanud nende mälestiseks tunnistamise menetluse (menetluses olevate objektide kohta saab täpsemat infot Muinsuskaitseameti arheoloogianõunik Martti Veldilt, martti.veldi@muinsuskaitseamet.ee);

– **võimalikud arheoloogiliselt väärtuslikud alad.** Piirkondi, kus arheoloogiamälestiste kontsentratsioon on eriti suur, tuleb arvestada mälestistele sobiliku keskkonna säilitamisega ning asjaoluga, et muinas- ja keskaegsete asustuskeskuste läheduses võib olla veel leidmata kultuuriväärtusi (asulakohti, kalmeid, rauasulatuskohti jms). Põlva vallas on lisaks 217 arheoloogiamälestisele arheoloogia arhiivides veel teateid u 280 objekti või asukoha kohta, mis ei ole riikliku kaitse all, kuid on Muinsuskaitseametile teada. Tuginedes muuhulgas Rahandusministeeriumi poolt koostatud nõuannetele üldplaneeringu koostamisel (ptk 4.7.1) ja 1. maist 2019 kehtima hakkava Muinsuskaitseaduse § 31 lõikele 3, **tuleb üldplaneeringu keskkonnamõju hindamisse kaasata arheoloog. Kuna Põlva vald on arheoloogiarikas piirkond, palub Muinsuskaitseamet teada anda ka muudest keskkonnamõjude hindamiste algatamisest või algatamata jätmisest ka neil juhtudel, kui alal ei ole riikliku kaitse all olevat kultuurimälestist.** Selline tegutsemine annab meile võimaluse meie valduses

olevatest andmetest kontrollida, kas alale jääb arheoloogiaobjekte, mis on teada, kuid ei ole riikliku kaitse all. Tegemist on ettevaatusprintsipiiga, et ühest küljest vältida ohtu juba teada olevate arheoloogiliste objektide säilimisele ja teiselt poolt hoida ära ehitustööde peatamist, mis enamasti toob kaasa nii omanikule kui ka tööde teostajatele probleeme varem kavandatud ajalises kui ka rahalises ressursis püsimises.

– **olemasolevad ja potentsiaalsed miljööväärtuslikud alad.** Väärtuskriteeriumiteks võivad olla nii tüüpilisus kui erilisus. Et määrata küladesse ehitamise ja maakasutamise tingimused, soovitame analüüsida külade väljakujunenud struktuuri ja pidada oluliseks nende säilitamist. Oluliseks tuleb pidada väärtusliku miljöoga külade krundi suurusi, hoonestuse ja kujundamise elemente, hoonestusstruktuuri ja maakasutust. Uut hoonestust ja maakasutust tuleb sobitada vanaga olemasolevaid väärtusi rikkumata. Väärtuslikud on piirkonnad, kus on algupäraselt säilinud taluarhitektuuri, on jälgitav ajalooline asustusstruktuur ja teedevõrk, traditsiooniline maakasutus;

– **ajalooliselt väärtuslikud objektid**, sh hooned, monumendid, sillad, teed, tähised jne ning nende säilimiseks vajalike tingimuste seadmine;

– **maastikupilt**, sh vaated kultuurilooliselt olulistele objektidele, vaatekoridoride määratlemine;

– **väärtuslike maastike piiride täpsustamine.** Keskkonna kultuuristamisel varasemate põlvkondade töö väärtustamine. Ajaloolise väärtusega on maastikumuster, kus võib leida muinas-, mõisa-, talu- ja kolhoosiaegseid maastikke. Väärtuslikud on maastikud, kus on kiviaiad, vared, lahtised madalad kraavid, alleed, veskite paisud, veskijärved jm kultuurilist eripära väljendavad objektid.

Täiendavate küsimuste korral palume pöörduda Muinsuskaitseameti Põlvamaa nõuniku poole.

Lugupidamisega

/digitaalselt allkirjastatud/

Anu Lepp

Muinsuskaitseameti Põlvamaa nõunik

Tel: 58669436

E-post: anu.lepp@muinsuskaitseamet.ee